

שמעתא עמיקתא

גליון תקס"א | פרשת אמור | תשפ"ג | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובכ"א

שמעתא אליבא דהלכתא

משיעורי הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א
מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

האם מותר לכוון שואב אבק רובוטי מער"ש שינקה את הבית בשבת

א. מלאכה המתחילה מער"ש וממשיכה בשבת. ב. המלאכה תעשה בשבת. ג. גזרה ערב שבת אטו שבת. ד. איסור השמעת קול. ה. טעם האוסרים. ו. דבר שהדרך לחיבתו במעוד יום. ז. הפעלת מכונת כביסה, ייבוש, מדיח ומונג'יס. ח. מכשיר שינקה הפעלתו אבל אינו משמיע קול. ט. שואב אבק רובוטי.

פתיחה

שואב אבק רובוטי הוא מכשיר אלקטרוני השואב אבק ואף שוטף רצפות המסתובב על הרצפה באופן עצמאי באמצעות חיישנים שעל דם אינו נתקע בחפצים ואנשים. אשר ניתן לכוונו שיפעל בזמנים רצויים באופן אוטומטי. ונשאלנו אם מותר לכוונו מער"ש שינקו את הבית לאחר סעודת שבת וכדו'.

א. מלאכה המתחילה מער"ש וממשיכה בשבת

איתא **בשבת** (נה) פותקין מים לגינה ער"ש עם חשיכה ומתמלאת והולכת כל היום כולו, ומניחין מוגמר תחת הכלים (ער"ש) ומתגמרין והולכין כל היום כולו כו'. ועיי"ש דזה אתי אליבא דבי"ה דס"ל דאין שבתת כלים ועיי"כ בין אם הכלי קעביד מעשה ובין לא קעביד מעשה שר', ולבי"ה דש"ל שיש שבתת כלים מה"ת אפי' כשהכלי לא עביד מעשה, מוגמר וגפרית דשרי מיירי במונח על הארץ ולא בכלי, גיגית ונר וקדרה שפוד מיירי כשמפקיר הכלים, דשוב אינו מצווה על שבתתו, עיי"ש. ועפ"ז כתי' **הטור** (סי רג) שמוטר לפתוח מים לגנה בער"ש והם נמשכין והולכין בכל השבת כו', ומותר לתת מוגמר תחת הכלים והם מתגמרים מאליהן כל השבת כו', אפי' שמשמשם בכלי, דקיי"ל שבתת כלים לאו דא"ו ואפי' אם הכלי עושה מעשה בשבת. וכת' **בב"י** (שם) דאפי' איסורא דרבנן ליכא. וכן פסק **השו"ע** (שם סעי' ה' ור"ס רמז).

וכי' **בב"י** (סי רמז אות ב) שהביא דברי **הרוקח** (סי מא וסי דש) המובא **בב"י** (סי רמז) ששרי' נשקט דקיי"ל שבתת כלים אסורה מה"ת (עיי"ש **ברוקח** בשב"כ כלים מעשה), ומסיק שם לדלגני הלכה אפי' משמע מרוב פוסקים דשבתת כלים שר', היינו שלא להורות איסור לאחרים כנגד רוב פוסקים, אבל כל יר"ש יחמייר לעצמו כמו שפסק הרוקח, דפשטא דסוגיא משמע כדבריו, עיי"כ. ו**הא"ר** (אות א) כתי' שלכל הפוסקים **והרא"ש** (שבת פ"א סי' לו) מכללן אין שבתת כלים. אלא דצ"ע **דבנדרים** (מה) משמע דס"ל להרא"ש בפירושו ובפסקיו וברמזים שם דאדם מצווה על שבתת כלים, וצ"ע. וכי"כ **הב"ח** בשם **הרוקח**, מיהו דווקא בכלים דקא עביד מעשה כמו רחיים או מצודה דהפח נקשר ותופס העוף וכיוצא, עיי"כ. ועי' **בב"ב** (שבת סי' ג' אות ט). ומ"מ הנ"כ על **השו"ע** סתמו דליכא שבתת כלים כלל דלא **כהב"ח**. ועי' מש"כ בזה **בצ"א** (ח"א סי' כ"ב פ"ט אותיות ג-ה). ועי' עוד להלן אות ד'.

ב. המלאכה תעשה בשבת / שימוש בשעון שבת

אלא שכל זה כשהדבר פועל מער"ש וממשיך לפעול בשבת. אולם יש לדון האם ה"ה באופן שגורם שהדבר יפעל בשבת עצמה. והנה **הנמוק"י** (בי"ק י' ברי"ף ד"ה אש) תמה על מ"ד דס"ל דנוק דאש חייבים עליו משום "אשו משום חציו" דהוי כאילו בידיו הבעירו, דא"כ אין שרינן עם חשיכה להדליק את הנרות והדלקתם הולכת ונגמרת בשבת, דהרי הוא כאילו הבעירה בעצמו בשבת, ותירץ דהא דאמרין "אשו משום חציו" הוונה שבשעה שיצא החץ מתחת ידו באותה שעה נעשה הכל ולא חשבינן ליה מעשה דמכאן ולהבא ולעולם לאו כמאן דאדליק את הנרות בידים הוי אלא כמאן דאדליק מעיקרא משעת שיעשה חשבינן ליה, וכן הדין לענין שבת, עיי"כ.

ועי' **במתנה חיים** (ח"ג אות"ס סי' כב ד"ה ואוסף) שיצא ללמוד **מהנמוק"י** שאם עושה פעולה מער"ש שתתחיל המלאכה בשבת כגון עיי' שעון שבת (מכני), אסור, שלא הותר אלא כשהתחיל במלאכה מער"ש, שאז נחשב כאילו גמר המלאכה מער"ש.

ואולם עי' **בשואל ומשיב** (תני ח"א סי' ה) שכת' שמוטר לכוון מער"ש שעון (מכני) שידליק נר העומד בצידו בשבת באופן אוטומטי, כי בשבת לא אסרה תורה רק עשייה ממש אבל גרמא שר', וזה ודאי אינו אלא גרמא בעלמא ועיי"כ מותר לתקן הדבר מער"ש. וזה כוונת **הנמוק"י** שתיקף דהוה כאלו נדלק כלו בער"ש, והיינו דמה שדולק בשבת אינו מעשה חדש רק שחווה גרמא דעיקר הדלקה היה בער"ש ומה שידלק מכתו בשבת הוה רק גרמא ושרי, עיי"כ.

וכן נקט **המהר"ם שיק** (אות"ס סי' קנז) בנידון של **שואל ומשיב** להחריב בפשיטות כי מה"ת מותר לעשות בער"ש דבר שעושה ממילא מלאכה בשבת כמו שפסק **הרמב"ם** ר"פ דשבת שכת' שלא נאסר עלינו לעשות מלאכה אלא בעיצומו של יום, אבל כשנעשה המלאכה מעצמה בשבת מותר לנו ליהנות במה שנעשה בשבת מאליו, עיי"כ.

והאבן יקרא (תל' ססי' פה) כתי' שדברי **הנמוק"י** אינו נידון לכאן, דשם כבר נגמרה המלאכה אבל הכא השתא נעשית המלאכה, ומי"מ כתי' להתיב בנידון **השואל ומשיב** עי' ח"ה סוגיא דבידקא דמיה **בסנהדרין** (ש) שמבואר דבכח שני פטור דגרמא הוא וה"ה כאן. אלא שסיים דלא מלאו לבו להתיב כי יוכל לצמוח בזה משהו שביאורו להבעיר עיי' החבולה זו בשבת מדורת אש, עיי"כ. וכי"כ **הא"מ** (אות"ס סי' ס) דאין ראייה **מהנמוק"י**, ואדרבה כה"ג הוי כסוף החמה לבא דאין להחשיבו למעשיו עתה בער"ש, אלא דשוב כתי' דמי"מ יש טעם גדול לאסור משום די"ל שזה נכלל באיסור אמירה לעכו"ם ועוד משום זילותא דשבת ויו"ט, אלא שלמעשה מה שכבר נהגו להעמיד עיי' שעון שבת לכבות ולהדליק אור החשמל אין לאסור מאחר שבדורות הקודמים נהגו לכבות הנר עיי' עכו"ם והיו גם מקומות שהיו נוהגין לחזור ולהדליק עיי' עכו"ם בבהמ"ד לתפלה אף שכבר צווחו הרבה עי' **בנוב"י** (ק' אות"ס סי' לג) אבל נתן טעם להתמירין וממילא עיי"כ ליכא זילותא, אבל הו"ב דלשם להחליט גם להשיל המלאכות האחרות, עיי"כ. אולם **הזקן אהרן** (ח"ב סי' ז) נקט להקל בזה לגמרי. **והכה"ח** (אות"ס סי' ששה אות כד) כתי' ד**המ"ב** **שבבן** **הבש"ט** (סי' קנא) כתב לאסור **השו"מ והמהר"ם שיק** התיירו. וכן **השבט הלוי** (ח"א סי' מז ד"ה תבנא) דחה דברי **הבית יהודה**. ו**בצ"א** (ח"א סי' כ"ב פ"ט) כתי' שכן עמא דבר. ועי' **בשביית השבת** (מלאכה זורע אות ט) עוד בענין עשיית פעולה בחול שתגרום ההתחלה והגמר בשבת.

ג. גזרה ערב שבת אטו שבת

והנה מהא דלעיל אות ב' שהתיירו חז"ל שריית דיו וסממנים ופריסת מצודה עם חשיכה וכי' מוכח שאין חשש לעשות מלאכה בער"ש שתמשיך בשבת ולא גזרינן ער"ש אטו שבת.

אלא דעי' **בשבת** (יז) דנתן גזרונן כלי תחת הנר לקבל ניצוצות ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה. ופירושו **בגמ'** שלא יתן לתוכו מים אפי' מער"ש מפני שמקרב את כיבויו. וכתבו **התוס'** (ד"ה מפני) דגזרינן ער"ש אטו שבת ובשבת יכול לבא לידי כיבויו אם יגיבה הכלי בשעת נפילת הניצוצות, ואם תאמר מאי שנא שריית דיו וסממנים ופריסת מצודה דשרינן עם השמש והכא אסרינן, ותירץ **הרב פור"ת** דהתם ליכא למיחש שמה יעשה כן בשבת דהא אב מלאכה הן אבל הכא איכא למיחש דלא דמי איסור כל כך במה שמניח כלי תחת הניצוצות ואיכא למיחש שמה יבא לידי כיבויו שיתחיל ליתן המים קודם נפילת הניצוצות וקודם גמר התינה יפלו ומכבה בידים או שיגיבה הכלי עם המים כנגד הניצוצות, עיי"כ. וכן פסק **השו"ע** (סי' רסה סעי' ד) שלא יתן מים בכלי תחת הנר אפי' בער"ש. ו**הו"ט** (סי' ז) **המ"א** (סי' ז), **הג"ר** (אות"ס סי' ה), **הערוה"ש** (אות"ס סי' ה) **והמ"ב** (סי' קנא) טעם התוס'.

אלא דעי' **במהר"ם שיק** (שם ד"ה אמנם לדינא) שכת' שאין לאסור עיי"פ סוגיא הנ"ל לכוון שעון שבת מער"ש שיעשה מלאכה באופן אוטומטי בשבת דלא דמי לנוטן מים תחת הנר, **דלפרש"י** דס"ל דבסוגיא דשם דהנותן מים בשבת הוי מלאכה דא"ו ומכבה ממש אלא דלאנשי לא משמע כן ולכן גזרו ער"ש אטו שבת, אבל בשעון הנ"ל דאפי' עושה זאת בשבת הוי רק גרם הדלקה ואסור מדרבנן לא גזרו אטו שבת. ושוב כתי' (ד"ה ונראה) דלא גזרו אלא התם כי האש בעין ועיי"כ בני"ד שהאש אינו בעין לא גזרו, ובלא"ה נ"י דאין לדמות גזירת חז"ל להדדי, ובלא"ה הנהגין לאסור להעמיד כלי השעות המשמיעין קול בשבת (ועיי"כ אין לחוש דלא משמע לאנשי איסור בזה), ובפרט **להלל ב'א"ר** (סי' רסה אות ה) דס"ל דאין נוטנים כלי תחת הנר הוא משום מראית העין, עיי"כ. וכן נקט **המנח"ם** (ח"א סי' קח אות ו). ו**הוה"מ** (שם) כתי' דלא גזרינן אטו שבת דגם בשבת עצמה אפשר דינו רק גרמא, עיי"ש.

פניני הלכה

קראו לכהן בשמו לעליית שלישי האם יעלה

עובדא הוי ביו"ט ראשון של פסח שקראו לכהן בשמו לעליית שלישי לאחר שעלו כהן ולוי, ונסתפקו כיצד עליהם לנהוג, האם מאחר שקראו לכהן בשמו יעלה לתורה לעליית שלישי, או דלא יעלה דהא אין מעלין כהן אחר כהן ולוי.

א. תנן (גיטין טז) אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל וכו'. ו**בגמ'** (שם ע"ג) לפינן לה מקראי דכהן ברישא והדר לוי והדר ישראל. ופי' דהא דתנן מפני דרכי שלום, היינו דאף אם בא הכהן או הלוי לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו אינו רשאי מפני דרכי שלום. [ועיי' בזה **בתוס'** בחולין פז. ד"ה וחיובו. **בטור** יו"ד סי' כ"ח, ו**בב"י** שם. ו**במג"א** יו"ד סי' ר"א סי' ק"ד] דהניח דברי התוס' בצ"ע.

ושם בגמ' אמר רב מונה דהא דאין רשאי הכהן לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו, לא אמרין אלא בשבתות וימים טובים דשכיחי רבים, אבל בשני וחמישי לא. וכי"כ **הרא"ש** (שם סי' כז). והביאו **הטור** (סי' קל"ה). אולם **בתוס'** (שם ד"ה אבל בשני וחמישי) כתבו שמשיה דר"ח (וי"ג ר"ת) דהני מילי לדידהו דבחול הוו טרידי במלאכתן ולא שכיחי, אבל לדידן שכיחי בשני ובחמישי כמו ביו"ט. וכן נראה לדינא מסתימת השו"ע. וכי"כ לדינא **בפמ"ג** (סי' קל"ה משב"ז סי' ג) ו**במשנ"ב** (סי' טו). ועניין שם **בשה"צ** (סי' ק"ג) דהביא דברי **החיי אדם** (ככל ל"א סי' ז) דאפי' לא היה שם רק מין מצומצם גי"כ אין להקל, דלא פלוג רבנן.

ב. עוד אמרינן בגמ' שם דלא יקרא כהן אחר כהן משום פגמו של ראשון (שיאמרו דכהן פסול הוא, ועיי' העלו כהן אחר), וכן לא יקרא לוי אחר לוי משום פגם שניהם (דלא ידעו אי ראשון פגום ועיי"כ חזו וקרא שני, או דשני אינו לוי אלא ישראל). וכן נפסק **בטור ובשו"ע** (סי' קל"ה סי' ט"ט). ולכן **האבודרהם** (הל' קריאת התורה) אבל לחינם הרבה יכולת לקרות בהפסק ישראל ביניהם ואין לנהיגם שמה יאמרו ראשון פסול הוא, כיון שקראו ישראל אחריו. וכי"כ רב עמרם. ובתר דקרי כהן לוי וישראל קרי מאן דבעי אי כהן למקרי ולמתני שפיר. וכי"כ רבינו סעדיה שאחר שקראו כהן ולוי וישראל יכולין לעלות כהנים ולויים אחריהם. עיי"ל.

והביא דבריהם **הטור** בסי' קל"ה. ועיי' **בב"י** מ"ש בבבאור דבריהם, וסיים ומי"מ האידנא נהוג עלמא לקרות כהן אחר כהן בהפסק ישראל ביניהם, וכשקורא החזן לשני אומר אפי"ם שהוא כהן. עיי"ש.

אולם **בד"מ** (סי' ז) הביא דברי **האגור** (סי' קפ"ב) בשם **מהר"ם ווי"ל** (שו"ת סי' ג) דלא יקרא לכהן ולוי להיות ממננין שבעה, אבל אחר שבעה דקורא כהן אחר. והמחבר **בשו"ע** (סי' ז) כתב לדינא כדבריו שבב"י דנהגו לקרות כהן אחר כהן בהפסק ישראל ביניהם, ואומר החזן שקורא לשני אפי"ם שהוא כהן, וכיוצא"ב נוהגין בלוי אחר לוי. אולם **הרמ"א** (שם) כתב כדבריו שבד"מ דהמנהג דאין לקרות כהן או לוי למננין שבעה, מיהו במקום צורך ודחק יש לטמון אסרבה ראשונה. ועניין שם במשנ"ב באורך מ"ש בזה למעשה.

ומפשטות לשון המחבר נראה דבהפסק ישראל לחודיה סגי, ואי"צ שיעלה גם לוי קודם. אולם **המ"א** (סי' ק"ד) נקט דלא התייר המחבר אלא כה"ג שקורא כהן לוי ישראל. וכן נראה מדברי **הגר"א** (בבבאור לשו"ע שם). אמנם **הפמ"ג** (משב"ז סי' טו) העלה דדעת המחבר עיי"כ כתי' השני שבב"י דאחר שהעלו כהן לוי וישראל כדן התלמוד, שרי בזה"ז לעלות כהן אחר כהן או לוי אחר לוי בהפסק ישראל ביניהם, ואי"צ לעשות שוב כסדר כהן לוי ישראל. וכן נקט **המשנ"ב** (סי' ק"ג) ובש"ס סי' ל"א) דעיקר בדיעת המחבר עיי"ש. ומי"מ יעניי"ש בב"ק ל"ז לחקש למעשה לדעת החולקים דיעולם דוקא כסדר כהן לוי ישראל.

ד. איסור השמעת קול

איתא **בשבת** (נה) אין נותנין חטיין לתוך הרחים של מים אלא בכדי שיטחנו מבעוויי, מאי טעמא, אמר רבה מפני שמשמעת קול. א"ל רב יוסף ולימא מר משום שביתת כלים, דתניא ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו (שמות פ"ג: כ"ג) לרבות שביתת כלים. אלא אמר רב יוסף משום שביתת כלים כו', אמר רב אושעיא אמר רב אסי מאן תנא שביתת כלים דאוי ב"יש היא ולא ב"יה, ועיי"ש.

וכתי' **התוס'** (ד"ה והשתא) בשם **ר"ת** (ספר הישר תשובות סי' ה) דהלכתא כרב יוסף דמוקי ברייתא כבייש דהא רב אושעיא קאי כוותיה. ולפי"ז כיון דקיימיל כביה"ד דס"ל דליכא שביתת כלים בשבת כנ"ל אות א' ממילא יוצא דריחים מותרים ולא חייי' להשמעת קול. אבל התוס' דסקי לתבו על דברי ר"ת דנרי' דרב אושעיא לא מוקי לה כבייש אלא השי"ש הוא דקאי' הכי הא מני ב"יש היא אליבא דרב יוסף דמוקי לה משום שביתת כלים, אבל לרב אושעיא מצינן למימר דמוקי לה כביה"ה ואית ליה השמעת קול כרבה, והא פסק **ר"ח** (נה:). ע"כ. וכן נקטו **הרא"ש** (סי' ג:), **הסמ"ג** (ל"ג: סי' סה), **הסמ"ק** (סי' רפ"ב) ו**התרומה** (סי' רכא). וכו"כ **הגהמ"ג** (פ"ו אות ט). ו**הרי"ף** (ו: הביא שתי הסברות. ו**הרמב"ם** לא הביא דין זה. ו**הריב"ש בתשובה** (סי' קט) כתי' **שהר"ח** פסק כרבה, אלא **שהרי"ף והרמב"ם ור"ת** לא פסקו כן והרי"ף לא הכריע, ע"כ. ו**המהרי"י ווייל** (סי' קס) ו**האגור** (סי' תקיט וסי' שמג) נקטו לחומרא.

והבי"י (סי' רמ) כתי' שאעי"פ שהרי"ף בהלכות לא הכריע אפשר שבתשובה הסכים דהלכה כרב יוסף, ועי"ל דמדבריו בהלכות שכת' להתירא ברישא ואידך סברא כתי' בלושן אימא מאן דאמר משמע דס"ל להקל. ומזה **הרמב"ם** לא הביא דין א' בה משמע דס"ל כרב יוסף דשרי ומשום הכי שחק מנייה דמיה יתנין לן לאסור כיון שאין אדם מוזהר על שביתת כליו. ועיי"ש **זב"ה** שכת' דכיון

שהרי"ף והרמב"ם ור"ת מותרים ועוד דמילתא דרבנן הוא הכי נשקטין, אלא שבמקום שנהגו איסור אין להתיר. ו**הדרכ"מ** (אות ה) כתי' דמסתמא יש לנהוג איסור מאחר שהסכימו כן כל בתראי הנ"ל מיהו במקום שנהגו היתר אין למחות בידם.

והשו"ע (סי' ה) פסק שמותר לתת חטים לתוך רחיים של מים, סמוך לחשיכה. וכתי' עי"ז **הרמ"א** ויש אוסרים ברחיים ובכל מקום שיש לחוש להשמעת קול. והכי נהוג לכתחלה, מיהו במקום פסידא יש להקל. וכתי' **המ"א** (סי' כא) דבמקום פסידא מקילינן כיון דאיכא פלוגתא. וביאר **הפמ"ג** (א"א סי"ק כא) דאנן סוברים עיקר כדיעה דחשמעת קול שרי מדינא, רק מחמירין, ובהפסד מקילין. וכלל הוא כל מקום שהרמ"א מותר בהפסדים, הוא משום דמדינא שרי (א. ה). ע"ז בזה **בשמעתא עמקיתא** גליונות קצ"ז ורל"ו).

וכן הוא **בערוה"ש** (אות ח). וכתי' **בשה"ל** (ח"א סי' מז ד"ה תבטא) שצורך מצוה ד"ה כהפסד.

ה. טעם האוסרים

ועי' **ברש"י** (שם ד"ה שיטחנן) שכת' שאסרו ברחיים מפני שמשמעת קול, ואוושא מילתא בשבת, ואיכא זילותא [שבת]. ו**באגור** (סי' תקיט וסי' שמג) כתב שאסור בקול הריחיים כי יסברו שנתנו החיטיין לתוך הריחיים **בשבת**. ועיי"ש דמיה"ט כתי' דהיכן דאין לחוש משום חדאש (ועי' להלן). והובא **דברכ"מ** (אות ד"ה אבל אסור) ו**ובב"י** (ש"י שלח ד"ה כתב). ו**הרמ"א** (סי' רנב סי' שמג) פסק סכרבת **האגור**. אלא דעיי' **במא"א** (סי' ג) שכת' סכברת רש"י שהשמעת קול אסור משום דאיכא זילותא דשבת, ואם הריחיים של נכונים ודאי שרי. ומבאר **הפמ"ג** (א"א סי' ק) דזילותא דשבתא היינו שמשמעת קול אסור רחיים של פלוני עושה מלאכה בשכר, וע"כ אם בשל עכו"ם ליכא איסור. ו**המ"ב** בסי"ק מ"יח הביא הטעם דאוושא מילתא וזילותא דשבתא. ובסי"ק נ' כתי' הטעם דחדשא, וכן **הערוה"ש** (שם אות ח) הביא שני הטעמים. ולפי"ז לכאוי' הדברים סותרים דלפי הטעם של רש"י אין להתיר אף היכן דליכא חדשא ואפע"כ קיי"ל דהיכן דליכא חדשא שרי וכמו שיבואר להלן. וע"כ צ"ל דלא חייי' לזילותא אלא היכן שיש חשש שעושה מלאכה בשבת אבל בלא"ה שרי.

ועי' להלן אות ו' בשם **האג"מ** משמע שהם טרי טעמים לאסור אולם משאר הפוסקים שהבאנו שם נראה לא כדבריו.

ו. דבר שהדרך להכנינו במעבוד יוב/ שיעון מעורר

ועי' **במהרי" ווייל** (סי' קט) שכת' על כלי המשקולת שקורים זייג"ר (שעון) העשוי להשמיע קול בשבת, דאסור להעמידו מער"ש דאמרינן אין נותנין חיטיין לתוך הריחיים משום השמעת קול. אולם **האגור** (סי' תקיט וסי' שמג) כתי' בשם רבו **המהר"רי לנדא** שכלי המשקולת (שעון) לא דמי לקול הריחיים כי לשם יסברו שנתנו החיטיין לתוך הריחיים בשבת, אבל בכלי המשקולת הכל יודעים שרגילים לתקנו בכל יום על יום שלאחריו ובוים שהיא מקשקש ומשמיע אין מתקנין אותו, וכן יש לפסוק הלכה למעשה וכן עמא דבר, ע"כ. והביא **הבב"י** (סס"י רלה) ו**הדרכ"מ** (סי' רנב). וכן הביא **השו"ע** (סי' שלח סי' ה) בענין איסור השמעת קול בשבת דזוג המקשקש לשעות, עשוי ע"ת משקולת, מותר לערוך ולהכנינו במעוד יום כדי שילך ויקשקש כל השבת.

וכן פסק **הרמ"א** (סי' רנב סעי' ה) שמותר להעמיד כלי משקולת שקורין זייגע"ר מער"ש, אעי"פ שמשמיע קול להודיע השעות בשבת, **כי הכל יודעים שדרכן להעמידו מאתמול**. וכן התיר **הגר"ז** (אות טו) משום דלא יבאו לומר שהעמידו בשבת ועבר על גזרת חכמים שאסרו להשמיע קול בשבת (בכלי המיוחד לכך) כמו שיתבאר בסי' שלי"ח לפי שהכל יודעים שדרכו להעמידו מאתמול **שכן הוא דרכו לעולם להעמידו בכל יום על יום שלאחריו**. וכו"כ **בערוה"ש** (אות ח).

ולפי"ז י"ל שמותר לכוון שעון מקור מער"ש שיצלצל בשבת. אבל **השאג"מ** (או"ח ח"ד סי' ע"א ח) יצא לאסור בזה כי עד כאן לא התירו באופן שכן הדרך אלא בקול הנעשה בבית ואינו גדול כ"כ, אלא ש נשמע חוץ מהבית או אף בבית בשאר החדרים כשיש שם עוד אינשי, אסור, דהא אף קול הודעת השעות הזייגער לא נשמע יותר מזה והיה אסור אי לאו שידוע לכל אשר מעמידין רק פעם אחת במעלי"ע, ע"כ. אולם **השבט הלוי** (ח"א סי' מז ד"ה תבטא) נקט להקל בזה. וכן דעת **הגרשז"א זצ"ל** (מאור השבת ח"ב סי' כג אות א ושסי"ב פ"יח הגה סו) ודעתו דאף לגרום לזה בשבת עצמה שרי באופן שאין משום מלאכה. וכן הוא **בצי"א** (ח"ח סי' ג), וכתי' דכיון דשרי לא שייך לומר דיש בזה משום זילותא דשבת. (ועיי"ש שדעתו להתיר לעשות כן אף בשבת כשעושה באופן המותר בשבת).

ז. הפעלת מכונת כביסה, ייבוש, מדיה ומזגנים

מעתה י"ל לדעת הרמ"א אסור להפעיל מכונת כביסה, מייבש וכדו', מער"ש שיימשיכו לפעול שהרי הם עושין רעש, ואין דרך להפעילם ביום חול עיי' שעון וכדו' ויש לחוש לחדשא מחמת ההשמעת קול ובפרט בפעולות אלו שבד"כ יש התערבות של אדם שצריך להכין את הבגדים וכדו' במכונה. וכן נקט **באג"מ** (או"ח ח"ה סס"י כב וח"ה סי' כא אות ק) שאסור להכניס בגדים למכונה בער"ש כדי שיתייבשו בתוך השבת. וכו"כ **השש"כ** (פמ"ב אות מג והנה קמט) משום שיש בזה חשש השמעת קול וזלזול בקדושת השבת, ע"כ. אולם נראי' שזמגנים וכדו' אינם בכל זה כי אעי"פ שהמנוע משמיע קול מ"מ מצוי דהבר שמכוונים אותם שידלקו באופן אוטומטי.

ח. מכשיר שניכרת הפעלתו אבל אינו משמיע קול

וכי"ז היכן שיש משום השמעת קול, אבל היכן שיש רק משום מלאכה כהדלקת האור וכדו', מבואר בדברי הפוסקים הנ"ל דלית לן בה וכן מבואר מדברי השואל ומשיב ודעימה לעיל אותיות ב' - ג' שהתירו להדליק נר עיי' שעון מכני המכוון מער"ש, אעי"פ שמלאה זו ניכרת אף לרואים מחוץ לבית וכדו'. וכו"כ **במנח"ש** (ח"א סי' ט אות ב ד"ה גס) שמותר להדליק ולכבות את האור בשבת עיי' שעון אוטומטי, משום דדוקא השמעת קול הוא דאוושא מלתא ואסור משא"כ כבוי והדלקה שרק נראין ולא נשמעין, וגם עיקר החשד אינו כי אם בתחלתן ואז הרי נעשה ונגמר ברגע כמימרא משא"כ בהשמעת קול, וכן דייק שם הרמ"א "ובכל מקום שיש לחוש להשמעת קול" אסור, ועיין במ"ב שכתב: "כלל בזה כל כיוצא בזה המשמיע קול דאוושא מלתא ואיכא זילותא לשבתא. ועיי' **בשמעתא עמקיתא** גליון ש"ע"ה בענין אופה אוטומטי ועי' רנ"ד בענין לכוון שעון שבת.

ט. שואב אבק רובוטי / חשש מלאכה מחמת חיישנים

מעתה י"ל ששואב אבק רובוטי אעי"פ שלפעמים הוא מרעיש, כיון שמצוי שמפעילים אותו בזמנים מסוימים באופן אוטומטי נר' שזה בכלל היתר דהאגור הנ"ל, אלא שמחמת שמכשיר זה פועל עיי' חיישנים המכוונים אותו שלא יתקע באדם או בחפצים שונים ועל ידי תזוזות אדם פעולתו החשמלית משתנה, ואם יעשה עכ"פ במתכוון נמצא עובר על איסור, נראה שאין להשתמש בו בשבת וביו"ט. ועיי' **בשמעתא עמקיתא** גליון רנ"ו בענין איסור לעבור בשבת כנגד מכשיר הפועל עיי' עין אלקטרונית וכדו'.

מ.ס.ק.נ.א. ד.ד.י.נ.א

א' מותר להתחיל מלאכה מערב שבת או ערב יו"ט הממשיכה ממילא בשבת או יו"ט. וכמו כן מותר לכוון שעון שבת מער"ש שידליק באופן אוטומטי את האור בשבת וכדו'. ב' מלאכה מרעישה אסור להתחיל לעשותה מערב שבת כדי שתמשיך מאליה בשבת משום זילותא דשבת שיבואו לחשוד שעושה מלאכה בשבת. ועל כן אסור להפעיל במעוד יום מכונת כביסה, מכונת ייבוש, מדיח כלים וכדו', שיפעל גם אחרי כניסת השבת או יו"ט שמחמת מרעישות. ג' אם רגילים לכוון אותה מלאכה ליום שלאחריו וכדו', וכלן שרגילים הם להפעילו עיי' שעון, מותר לכוונו מער"ש שיעשה מלאכה בשבת באופן אוטומטי כיון שבאופן זה אין חשד כי ידעו שכוון מער"ש, ועל כן מותר לכוון שעון שבת שידליק מזגנים בשבת וכדו' אעי"פ שהמנוע משמיע קול, כי מצוי החד שמכוונים אותם שידלקו באופן אוטומטי. ד' שואב אבק רובוטי הנדלק באופן אוטומטי ושואב ושוסף הבית וכדו', אעי"פ שמצוי שמפעילים אותו בזמנים מסוימים באופן אוטומטי, אסור לכוונו בער"ש שיפעל בשבת כי מכשיר זה פועל עיי' חיישנים המכוונים אותו שלא יתקע באדם או חפצים שונים ואם יעשה במתכוון נמצא עובר על איסור, וכמו כן יש בהפעלתו משום זילותא דשבת.

ג. והנה **במג"א** (סי' ק"ס) כת' דבמקום שנהגו שחכם העיר יקרא חיי"ג מדות דלא ליתי לאנצויי שאר העם, אפי' הוא כהן יכול לקרות שלישי (משפט צדק ח"ב סי' ס"יה). והביאו **השעה"צ** (סי' כ"ט). וחזינו דלאו מילתא פסיקא היא דלא יעלה כהן אחר כהן ולוי. וא"כ אפשר דבני"ד כיון שקראו לכהן בשמו שפיר יעלה שלישי.

מיהו באמת לא דמי, דהמעיקר בדברי ר"י הלוי דהוא מקור ההיא דינא, יראה דעיקר טעמו הוא, דכיון דטעמא דתקנת חז"ל כהן קורא ראשון והדר לוי והדר ישראל הוא משום דלא ליתי לאנצויי, אי"כ היכא דתקנו לדעולם יקרא החכם י"ג מידות כי היכי דלא ליתי לאנצויי, שפיר יחול לשמוע אפי' בעליית שלישי. ועוד דהתם אין ליה לפרט לפגמו של כהן כיון דידוע לכל זאת ההסכמה שלא יקראו י"ג מידות זולתי' זה החכם, ומינכר מילתא. ע"ש. ודבריו אלו לייש בני"ד.

אמנם מצינו **באליה רבה** (סי' קל"ה סי"ק י"ג) דכתב במעשה שבא לידו ביו"ט שקראו לכהן חמישי, והורה דאם אפשר להחליף במפטיר ועמוד שם ויפטיר, ויקרא אחרון והוא מפטיר. ובאם אי"ש כיון שעלה שוב לא ירד, לפגם כהן קרואים, אם אפשר להחליף כיון שקראו אחריו לוי. ולפגם דידיה נראה דכיון שהוא אחרון לא הוי פגם כל כך. ועוד דהא יש מקומות דנוהגין כן לכתחילה, ואף דאין לא נוהגין כן מ"מ כיון שעלה יש לסמוך עליהם. עכ"ד.

וכיוצ"ב פסק **המשני"ב** (שם) דלמאי דנוהגין כהרמ"א דאין לקרות כהן או לוי למנין שבעה, ורק במקום הצורך ודחק יש להתיר. דיעבד אם טעו וקראו לכהן או ללוי באמצע מנין הקרואים, אם אפשר להחליף במפטיר או באחרון, ימתין בתיבה ויקראו אחר במקומו והוא יעלה לאחרון או למפטיר. ואם אי"א כיון שעלה שוב לא ירד, ויכרך, וכמו שסיים הרמ"א דבמקום צורך ודחק יש לסמוך על סברא ראשונה. מיהו בנידון דידן לייש סברתם, דהא הכא העלוהו לעליית שלישי, ולכיוע"י אין לעלות כהן אחר כהן ולוי.

אולם יעויינן **בספר סת"ם** (ח"ב הל' קריאת התורה סי' ג) **למהר"ש קלוגר** זצ"ל הנשאל בלוי שקראוהו אחר לוי, והשיב עי"פ דברי האי"ר דכיון דליכא הכא פגמו של ראשון אלא פגמו של שני, יכול העולה למחול על כבודו, ובפרט דאם ירד הוי נמי בזיון. [נמשאי"כ אם קראו לכהן אחר כהן דאיכא נמי משום פגמו של ראשון, דזה לא חיישינן לבזיון השני במה שיש לו בזיון שכבר עלה וירד. אי"כ כבר התחיל בהכרח דאז לא חיישינן לפגם היכי דאיכא הוכרת שיש לבטלה וכמני' בתשובת **הרשב"א** סי' רכ"ט. עיי"ש]. והביא דבריו **בכף החיים** (גבר"ח סופר זצ"ל סי' קל"ה סי"ק נ"ד).

אולם מדברי המשני"ב דלא הזכיר דינו אלא בקראו לכהן או הלוי באמצע מנין הקרואים, נראה טפי דס"ל דבעליית שלישי לא יעלה.

העולה לדינא - אם קראו לכהן בשמו לעליית שלישי אחר שעלה כהן ולוי, כל שלא בירך ברכת התורה, לא יעלה [נאפי"י אם כבר אמר ברכו לא יעלה, ורק אם התחיל לברך ברכת התורה לא יפסיק [ועיין בשו"ע פ"י]]. אלא ימתין על התיבה ויקראו ישראל במקומו. ויעלה לעליית רביעי או חמישי. ולדעת הרמ"א היכן דאפשר יעלה אחרון או מפטיר. וקודם עלייתו יאמרו אעי"פ שהוא כהן. ואם אי"א להחליפו באחר י"א דאם ירצה יכול הכהן למחול על פגמו ולעלות שלישי, וקודם עלייתו יאמרו אעי"פ שהוא כהן.

כתב ע"י

הרה"ג הרב שמעון פלזלי שליט"א

מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

עניני שבת קודש

לימוד התורה בשבת קדש (ט)

חידושי התורה של כל נשמה בשבת - "בא וראה, כשנכנס השבת, יורדות הנשמות לשרות על עם הקדוש, ונשמות הצדיקים עולות למעלה. וכשיוצא השבת, עולות אלו הנשמות ששרו על ישראל ויורדות אלו הנשמות של הצדיקים. כיון שעלו כל הנשמות ששרו על ישראל, עולות ועומדות בצורה לפני המלך הקדוש, והקב"ה שואל את כולן איזה חידוש היה לכן בעולם ההוא בתורה.

אשרי היא מי שאומרת לפניו חידושי תורה, איזו שמחה עושה הקב"ה, הוא מנכס את פמליתו ואומר שמעו חידושי תורה שאומרת נשמה זו של פלוני... וכששואל אותם הקב"ה ואינם משיבים ושותקים...". (תרגום הזהר פרשת שלח קעג).

נעדר על ידי מח"ם "עבודת שבת קודש"

להאזנה לשיעורי בעמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א במספר ישיר 1244-095-073

✉ להצטרפות לרשימת התפוצה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל: amikta@amikta.co.il

© **שמעתא עמיקתא** – לרפו"ש של חנה דינה בת צירל תחי' בתושח"י – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 0503-767-052

